

Slovník, nebo encyklopedie?

Společnost Oplatek software byla jednou z prvních firem, které začaly psát a dodávat elektronické slovníky. Již za časů DOS nabízela tato firma rezidentní slovníky pro angličtinu a němčinu. Podívejme se, jaký pokrok udělaly za téměř deset let.

Nejnovějším programem firmy v této oblasti je SLOVOP 2003 - univerzální produkt obsahující anglicko-český a česko-anglický slovník, německo-český a česko-německý slovník, pravidla českého pravopisu, databázi poštovních směrovacích čísel, slovník s množstvím termínů a názvů z oblasti Organizace spojených národů a Evropské unie a přehledové mapky většiny států světa. Na jednotlivé části se podíváme blíže.

Slovník - kniha

Na rozdíl od jiných produktů je SLOVOP 2003 uspořádán podobně jako kniha, takže ke každému heslu může být uveden vysvětlující text, příklady použití či fráze. Uživatel si může jak k již existujícím, tak i k vlastním heslům přidávat doplňkový text, který může mít až 20 000 znaků. Při vkládání nových hesel program automaticky formátuje vkládaný text. Ovládání je možné buď tlačítky, z rozbalovacích nabídek, nebo z klávesnice. Uživatelské slovníky lze jako zálohu exportovat do formátu TXT a následně znovu importovat.

Komfortní je spolupráce se schránkou obsah schránky vybraný ve čteném/překládaném dokumentu se automaticky přenesou do posuvného okénka v dolní části hlavního okna. Z takto přeneseného textu následně můžeme ve slovníku vyhledávat jednotlivá slova nebo sousloví či prohledávat sekvenčně. Plnotextové prohledávání funguje v současnosti pouze pro jednotlivá slova. (Při vyvolání funkce program slibuje, že na víceslovném vyhledávání se již pracuje. Také prohledávání vlastních hesel či poznámek bude až v některé z dalších verzí.)

Slovník lze v nastavení přepnout do tvaru "V liště". Celé okno se zmenší na jedinou řádku, takže obrazovka zůstává volná např. pro čtený soubor. V něm stačí vybrat neznámé slovo a po stisknutí CTRL+C se automaticky objeví překlad - pokud jej slovník zná. Program neobsahuje analyzátor tvarosloví (stemmer), tedy nabídne vždy slovo, které je v databázi první za zadaným tvarem.

Výuka, zkoušení

Slovník nabízí také funkci výuky - k dispozici je celkem 15 sad obrázků (např. domácnost, potraviny, oblečení, ptáci, zvířata, hudební nauka - velmi podrobně), z nichž uživatel buď podle samotné výslovnosti, nebo podle výslovnosti doprovázené textem vybírá a je hodnocen. Test je možné provádět bez časového omezení, s pevným nebo proměnným časem na otázku. K dispozici je i zkoušení vybraných slovíček - máme možnost vlastního výběru, která slovíčka a jakým způsobem chceme zkoušet. Klepnutím pravým tlačítkem myši na český ekvivalent se zobrazí návrh otázky programem kladené, který můžeme upravit. Dále je možné definovat text, jenž se objeví po správné odpovědi.

Ozvučení slovníku je realizováno hlasovým syntetizérem Microsoft Agent. Výslovnost provádí papoušek Lora, který spolupůčinkuje i v ostatních modulech. Zájemci si mohou také stáhnout ViaVoice Outloud Run Time, který poskytuje ještě lepší výsledky.

Aby byla výuka trochu odlehčena, postavičky Lora a Merlin vyprávějí vtipy v animovaném loutkovém divadélku. Student má možnost buď samotného náslechu, nebo se cizojazyčný text může zobrazit v komiksových bublinách; v případě, že studující něčemu neporozumí, může si zapnout český překlad.

Jazykové slovníky

Databáze jsou uspořádány jako v tištěných publikacích, tj. opačný slovník není pouhým obrácením dvousloupcové tabulky.

A-Č slovník obsahuje 200 858 hesel, Č-A 130 114 hesel. Do databáze byla zařazena celá řada odborných terminologických slovníků, z nichž nejcennější jsou (v jiných slovnících chybí nebo jsou nekompletní) z oblastí:

- * mineralogie - obsahuje nejen pojmenování, ale i složení minerálu;
- * hudební a divadelní nauky - zatím nejkompletnější slovník hudebních značek a divadelní terminologie;
- * astronomie - vedle jmen obsahuje u hvězd také číselné označení, rektascenci, deklinaci a magnitudu.

Do slovníku je zařazen WordNet, anglický vysvětlující slovník, který vedle vysvětlení u každého svého hesla uvádí i synonyma a slova nadřazená.

N-Č slovník obsahuje 123 115 hesel; Č-N 102 877 hesel. V heslech je uváděno skloňování nebo časování, přízvuk a dělení slov, u některých hesel pak upozornění na krajové zvláštnosti.

Pro osvěžení výuky je ve slovníku zařazeno několik desítek krátkých Ezopových bajek a dále pak po jedné povídce od Balzaca, Goetha, Bornscheina, povídka z Decameronu a několik dalších. Když žák při čtení narazí na neznámé slovo, poklepáním levým tlačítkem vyvolá ihned překlad.

Jako tematický okruh je zařazen slovníček o pivě a pití, obsahující řadu výrazů, které ani v relativně velkých slovnících nejsou. Obsahuje nejen české překlady, ale i vysvětlení v angličtině.

Další tematické okruhy: každodenní záležitosti, dopisy, turistické fráze. Jako u tématu pití i zde jsou vysvětlení také v angličtině.

SLOVOP 2003 dále obsahuje databázi PSČ a inverzní PSČ (jedná se o 18 189 položek; vedle zjištění PSČ lze použít i k vyhledání na mapě) a pravidla českého pravopisu (53 611 hesel, pravidla lze prohlížet ve standardním slovníku nebo lze v cizojazyčném slovníku použít jednu z nabídek pod pravým tlačítkem myši).

Encyklopedické a multimediální prvky

Vedle čistě lingvistických obsahuje slovník také řadu informací, které spadají vyloženě pod encyklopedie.

Mluvící glóbus - provádí uživatele celým světem prostřednictvím stovek map. Glóbusem lze otáčet, rozvinout jej do ploché mapy, je možné se přibližovat a vzdalovat, zjišťovat, kde je právě noc nebo právě poledne. Po klepnutí na město či řeku se ozve výslovnost. Klepneme-li mimo pojmenovaný objekt, zobrazí se vlajka a státní znak. Je možné přehrát příslušnou státní hymnu. U každého místa se zobrazují zeměpisné souřadnice s přesností na zlomky vteřiny (možné budoucí použití pro GPS). V době psaní recenze byla na glóbusu takto podchycena města a obce České republiky, města v Německu, Velké Británii a ve státě New York v USA. Na přidávání dalších se podle sdělení výrobce dále pracuje.

Hvězdná obloha - zobrazí všech 88 souhvězdí a skoro 800 pojmenovaných hvězd. Uživatel může zadat své zeměpisné souřadnice a datum/čas, v němž chce obraz souhvězdí nastavit. Nastavitelný je rovněž krok animovaného pohybu hvězd. Jdeme-li na procházku s dítětem či přítelkyní, lze celou obrazovku vytisknout a potom jen ukazovat souhvězdí.

Periodická tabulka prvků - po klepnutí na prvek podá Lora odborný výklad v angličtině.

Seznam internetových domén - zadáním "domain" v A-Č slovníku dostaneme přes 250 vlaječek, u každé název a internetový kód.

Vyobrazení hub - 18 obrázků propojených s hesly.

Tabulka barev - k heslům je připojen odkaz na vyobrazení více než 160 barevných odstínů.

V N-Č slovníku je vyobrazení **kompletní sady bankovek i mincí euro**.

N-Č slovník obsahuje vysvětlující obrázky k řadě pojmů **vysoké jezdecké školy**.

Poznámky a připomínky

Tisk - vedle tisku aktuální stránky lze využít i předem připraveného seznamu. Slovíčka, která jsme vybrali např. ke zkoušení, si lze vytisknout a vzít na písemku jako tahák.

Produkt obsahuje dva druhy map - odvozené od glóbusu, kde se udávají zeměpisné souřadnice a po klepnutí se ozve výslovnost, a mapy jednotlivých států jako obrazy, obsahující u mimoevropských zemí mnohem podrobnější informace (více měst, řek), kde však nejsou k dispozici souřadnice a výslovnost. Škoda že tyto dva druhy nejsou propojeny.

V databázi doposud zůstávají - pro milovníky historie - i některé již neplatné prvky: např. slovenská PSČ.

Je škoda, že dílčí okénko, kam se automaticky přesune text vybraný do schránky a z něhož lze velmi rychle poklepáním vyvolat překlad, má pevnou velikost (pouhé dva řádky). Kdyby šlo - na velké obrazovce okno roztáhnout, mohli bychom okopírovat třeba několik odstavců a ty pak rychle překládat. Takto jsme odkázáni na posouvací šipky.

Závěr

Rozsah databází je více než dostačující pro četbu a překlady beletrie. V případě odborné technické literatury se může stát, že některé specializované pojmy nenajdeme, naopak jsou zde k nalezení termíny z některých speciálních humanitních oborů, které v jiných elektronických slovnících nejsou.

Na souboru slovníků SLOVOP 2003 je sympatické propojení s multimediálními prvky, jež slovníky obvykle nemají. Velmi dobře je zpracována možnost výuky/zkoušení, jak podle samotné výslovnosti, tak i podle psané podoby, respektive poznáváním obrázků. Slovník nabízí široké možnosti, jak připravovat

materiál k procvičování a neustále jej obměňovat, aby zkoušení nebylo jen tupým drilem. Produkt dobře využije celá rodina.

Ing. Miroslav Herold, CSc.

SLOVOP 2003

Univerzální slovník a encyklopedie.

Softwarové nároky Windows 95 a vyšší

Instalace 190 až 373 MB prostoru na pevném disku

Dodavatel/poskytl

Oplatek software, Praha www.oplatek.cz

Cena 1040 Kč